

**ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը**

**ՆԱՅԱՍԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ
ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՆԱՅԱՍԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ
ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 11-ՐԴ ՆՈՂՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ, 31-ՐԴ ՆՈՂՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ 3-ՐԴ
ԿԵՏԻ ԵՎ 33-ՐԴ ՆՈՂՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ 2-ՐԴ ԿԵՏԻ՝ ՆԱՅԱՍԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱ-
ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

5 մայիսի 2012թ.

Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Գ. Նարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի,
Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Նովհաննիսյանի, Ն. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,
Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող կողմի ներկայացուցիչ, փաստաբան Վ. Գրիգորյանի,

պարասխանող կողմի՝ ՆՆ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՆՆ
Ազգային ժողովի պետաիրավական հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ
Դ. Նարությունյանի,

համաձայն Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդ-
վածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի, «Սահմանադրական
դատարանի մասին» ՆՆ օրենքի 25, 38 եւ 68-րդ հոդվածների,

դռնբաց դատական նիստում բանավոր ընթացակարգով քննեց «Նայասարանի
Նանրապետության Ազգային ժողովի պարզամավորների դիմումի հիման վրա՝
Նայասարանի Նանրապետության ընտրական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասի,

31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի եւ 33-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի՝ Նայասպանի Նանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը 28.04.2012թ. ՆՆ Ազգային ժողովի նախագահի կողմից օրենքով սահմանված կարգով ՆՆ սահմանադրական դատարան ներկայացված՝ ՆՆ Ազգային ժողովի 29 պարզամալորների (ավելի քան մեկ հինգերորդի) դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով գեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի բացատրությունները, հեղափոխելով ՆՆ ընտրական օրենսգիրքը, օրենսդրության այլ ակտեր, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայասպանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՆՆ ընտրական օրենսգիրքը (այսուհետ՝ օրենսգիրք) ՆՆ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2011 թվականի մայիսի 26-ին, Նայասպանի Նանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2011 թվականի հունիսի 14-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունիսի 26-ից:

Օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է. «1. Նայասպանի Նանրապետության ընտրողների ցուցակը, բացառությամբ զինվորական մասերում կազմվող, ինչպես նաեւ ընտրողների ստորագրած ցուցակների, ազատ է ծանոթության համար:

Ընտրողների ստորագրած ցուցակները հրապարակման ենթակա չեն, դրանցից լուսապարճեններ չեն հանվում, դրանք չեն լուսանկարվում եւ փեսանկարահանվում»:

Օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը սահմանում է. «1. Դիտորդը, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցիչն իրավունք ունեն`... 3) անարգել ծանոթանալու քվեաթերթիկների նմուշներին, ընտրական հանձնաժողովի նախագահի, նախագահի փեղակալի, քարտուղարի կամ հանձնաժողովի անդամներից որեւէ մեկի ներկայությամբ, ում կհանձնարարի հանձնաժողովի նախագահը, անարգել ծանոթանալու փվյալ ընտրական հանձնաժողովի փնտրիչության փակ գրքով ընտրական փաստաթղթերին, ընտրական հանձնաժողովների որոշումներին, նիստերի արձանագրություններին, դատարանի համապատասխան վճիռներին, լիազոր մարմնի՝ ընտրողին փրամադրած համապատասխան փեղեկանքին, սրանալու դրանց պարճենները կամ դրանցից քաղվածքներ (բացառությամբ ընտրողների ստորագրած

ցուցակների), քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի ժամանակ ինքնուրույն կատարելու քաղվածքներ ընտրողների ստորագրած ցուցակներից»:

Օրենսգրքի 33-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը սահմանում է.

«1. Վստահված անձն իրավունք ունի`... 2) անարգել ծանոթանալու քվեաթերթիկների նմուշներին, ընտրական հանձնաժողովի նախագահի, նախագահի տեղակալի, քարտուղարի կամ հանձնաժողովի անդամներից որեւէ մեկի ներկայությամբ, ում կհանձնարարի հանձնաժողովի նախագահը, անարգել ծանոթանալու տվյալ ընտրական հանձնաժողովի փնտրման փուլի արձանագրության փաստաթղթերին, ընտրական հանձնաժողովների որոշումներին, նիստերի արձանագրություններին, դատարանի համապատասխան վճիռներին, լիազոր մարմնի՝ ընտրողին տրամադրած համապատասխան տեղեկանքին, ստանալու դրանց պատճենները կամ դրանցից քաղվածքներ (բացառությամբ ընտրողների ստորագրած ցուցակների), քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի ժամանակ ինքնուրույն կատարելու քաղվածքներ ընտրողների ստորագրած ցուցակներից»:

2. Դիմող կողմը՝ ՆՆ Ազգային ժողովի թվով 29 պարզամավորներ /համաձայն ներկայացված ձեռագրի/, գտնում է, որ ՆՆ ընտրական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասը, 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը եւ 33-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը՝ «...այն մասով, որ մասով որ դրանցով նախատեսված են ընտրողների կողմից ստորագրված ցուցակների հրապարակման սահմանափակումներ», հակասում են Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրությանը:

Վկայակոչելով ՆՆ Սահմանադրության եւ միջազգային իրավունքի մի շարք նորմեր՝ դիմողների հիմնական փաստարկները հանգում են նրան, որ ընտրողների կողմից ստորագրված ցուցակների գաղտնիացումը եւ դրանցում պարունակվող տեղեկությունների հրապարակման բացարձակ սահմանափակումները հակասում են տեղեկություններ փնտրելու եւ ստանալու՝ մարդու հիմնարար իրավունքներին, ինչպես նաեւ հանգեցնում են ազատ ընտրական իրավունքի սահմանափակմանը: Կողմը գտնում է, որ ընտրողների կողմից ստորագրված ցուցակների հրապարակումը չի կարող դիտվել որպես գաղտնի ընտրական իրավունքի բաղադրարար եւ արդարացված չէ նաեւ ՆՆ Սահմանադրության 23-րդ հոդվածով նախատեսված իրավունքների պաշտպանության անհրաժեշտության վկայակոչմամբ նման նորմերի անհրաժեշտության հիմնավորումը:

Դիմող կողմը գտնում է, որ վեճի առարկա դրույթներով «... նախատեսված արգելքը բացարձակ է», այն փարածվում է նաև փեղեկավորությունը դափարաններին փրամադրելու վրա, բացառում է այդ ցուցակների նկատմամբ դատական վերահսկողությունը և խոչընդոտում է անձանց իրավունքների խախտումների դեմ արդյունավետ պաշտպանության միջոցների իրավունքի իրացմանը:

Դիմողների կարծիքով, վեճի առարկա դրույթներով նախատեսված արգելքը «...բացառում է ժողովրդի կողմից ընտրությունների միջոցով (ինչպես նաև՝ հանրաքվեի) իշխանության իրականացման փաստի ապացուցման հնարավորությունը»:

3. Պատասխանող կողմն առարկելով դիմող կողմի փաստարկներին՝ գտնում է, որ ընդհանրապես անհիմն է փյույվ հարցին անդրադառնալ միջազգային իրավունքի և ՆՏ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածի փեսանկյունից, քանի որ փեղեկավորության ազատության իրավունքը բացարձակ չէ և Սահմանադրության 43-րդ հոդվածի հիմքով դրա սահմանափակումը պայմանավորված է նաև այլոց սահմանադրական իրավունքների ու ազատությունների պաշտպանությամբ: Ներելաբար, ըստ պատասխանողի՝ ընտրողների ստորագրած ցուցակների հրապարակման սահմանափակումն իրավաչափ նպատակ է հետապնդում:

Պատասխանող կողմը գտնում է նաև, որ հիմնավոր չեն դիմող կողմի փաստարկները դափարանի մարչելիության և արդար դափաքնության իրավունքների սահմանափակման առումով: Եթե ՆՏ նախորդ ընտրական օրենսգրքում այս հարցի առնչությամբ կար որոշակի անհստակություն, ապա նոր օրենսգրքի 31 և 33-րդ հոդվածների՝ վեճի առարկա դրույթներում դիտորդներին, զանգվածային լրատվության միջոցներին, վստահված անձանց քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի ժամանակ այդ ցուցակներին ծանոթանալու և ինքնուրույն քաղվածքներ կարարելու իրավասությամբ օժտելն ինքնանպատակ չէ: Բնականաբար, դա դիտվում է որպես նրանց վերահսկողական գործառույթի իրականացման անհրաժեշտ մաս: Իսկ այդ իրավասությունները պարտավոր են հանրային վերահսկողության իրենց առաքելությունը պարզաճ ձևով կարարել, ինչը պատասխան կլինի նաև դիմող կողմի բերած վերջին փաստարկին ու ժողովրդաիշխանության սահմանադրական սկզբունքի յուրափեսակ ընկալմանը:

Կողմը նաև գտնում է, որ փյույվ հիմնախնդիրը չի կարող քննության առարկա դառնալ՝ շրջանցելով ՆՏ Սահմանադրության 23 և 42-րդ հոդվածների պահանջները:

Մրացածին ու անհիմն է համարվում նաև ստորագրված ցուցակներում պարունակվող տեղեկատվության նկատմամբ պետական մենաշնորհի առկայության վերաբերյալ հարցադրումը:

4. ՆՏ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ վեճի առարկա դրույթների սահմանադրականության հարցն անհրաժեշտ է քննության առնել դրանց համակարգային ամբողջականության մեջ: ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի առաջին մասը հրապարակման ենթակա չի համարում ընտրողների ստորագրած ցուցակները, դրանք չեն կարող նաև լուսապատճենահանվել, լուսանկարվել եւ տեսանկարահանվել: Միաժամանակ, օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը եւ 33-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը, ինչպես նաև 48-րդ հոդվածի 14-րդ մասն արտոնում են համապատասխան իրավասություններին քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի եւ բողոքարկման գործընթացում ծանոթանալ այդ ցուցակներին եւ ինքնուրույն քաղվածքներ կատարել:

Նման իրավակարգավորումը հիմք է տվել սահմանադրական դատարան դիմած Ազգային ժողովի պարզամավորներին պնդելու, որ առկա է «...ստորագրված ցուցակների բացարձակ գաղտնիացում» կամ «բացարձակապես գաղտնի է պահվում ընտրություններին վերաբերող ամենակարեւոր տեղեկությունները՝ ընտրություններին մասնակցած անձանց իրական մասնակցության մասին տեղեկությունները»: Շեշտվում է նաև, որ «Օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով եւ 33-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված դրույթներով նախատեսված արգելքը բացարձակ է, եւ այն փարածվում է նաև նման տեղեկատվությունը դատարաններին տրամադրելու վրա»: Ելնելով նման պնդումներից՝ դատողություններ են արվում նաև ՆՏ Սահմանադրության 18 եւ 19-րդ հոդվածների պահանջների անտեսման մասին:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՆՏ Ազգային ժողովի ընտրությունների բուն նախաշեմին նման դիմում ներկայացնելու փաստը եւ հատկապես պարզամավորների կողմից առկա իրավակարգավորման բնույթի ու բովանդակության համանման մեկնաբանությունները եւ դրանց մեծ հասարակական հնչեղություն հաղորդելը կարող են փարակարծիք մտպեցումների տեղիք տալ իրավակիրառ պրակտիկայում՝ հատկապես քվեարկությունների արդյունքների բողոքարկման փուլում, ուստի անհրաժեշտություն է առաջանում անդրադառնալ վեճի

առարկա նորմերի սահմանադրաիրավական բովանդակությանը եւ դրանից ելնելով՝ գնահատել այդ նորմերի սահմանադրականությունը:

5. Ընտրողների ստորագրած ցուցակների հրապարակման սահմանափակումը բազմիցս քննարկման առարկա է դարձել միջազգային իրավական պրակտիկայում: Իրավակարգավորման հնարավոր փարբերակների ու սահմանափակման շրջանակների ընտրությունը համարվում է ավյալ երկրի օրենսդիր մարմնի իրավասությանը վերաբերող խնդիր: Առանձին երկրներում այդ ցուցակներում պարունակվող փեղեկափությունը պաշտպանվում է անձնական փվյալների պաշտպանության մասին օրենքներով, կամ այն մարչելի է համարվում միայն ծառայողական նպատակներով օգտագործման համար: Կան նաեւ օրինակներ, երբ այդ ցուցակներից պարճենահանումն արգելվել է դատարանի որոշմամբ:

Տվյալ հարցի առնչությամբ բազմիցս հստակ դիրքորոշում են արտահայտել Եվրախորհրդի «Ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» եվրոպական հանձնաժողովը (Վենեպիկի հանձնաժողով) եւ ԵԱՏԿ Մարդու իրավունքների եւ ժողովրդավարական հաստատությունների գրասենյակը, որոնց կողմից են մշակվել այս ոլորտին առնչվող եվրոպական հիմնական չափորոշիչները: Բոլոր դեպքերում ընդհանուր մոտեցումն այն է, որ խնդրի լուծումը փնտրվում է ոչ թե փեղեկափության ազատության իրավունքի բացարձակեցման, այլ դրա իրավաչափ սահմանափակման ու նաեւ այլոց իրավունքների պաշտպանության երաշխիքների ապահովման համարեքստում: Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նման մոտեցումը համահունչ է նաեւ ՏՏ Սահմանադրության 27 եւ 43-րդ հոդվածների սահմանադրաիրավական բովանդակությանը:

ՏՏ սահմանադրական դատարանը դեռեւս իր՝ 16.04.2003թ. ՍԴՈ-412 որոշման մեջ կոնկրետ իրավական դիրքորոշում է արտահայտել այդ հարցի վերաբերյալ, շեշտելով, որ «...պաշտպանում է Եվրախորհրդի «Ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» եվրոպական հանձնաժողովի լիազումար նիստի կողմից 2002թ. հոկտեմբերին վավերացված այն իրավական դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ քվեարկությանը մասնակցածների կողմից արդեն իսկ ստորագրված եւ լրացված ընտրական ցուցակները համարվում են քվեարկության գաղտնիության փարբերից մեկը եւ հրապարակման ենթակա չեն: Սակայն դա չի ենթադրում օրենքով սահմանված կարգով ստուգումների ժամանակ ընտրական ցուցակներին

ծանոթանալու անթույլատրելիություն»։ Նման իրավական դիրքորոշումը վկայում է, որ ստորագրած ընտրական ցուցակների վրա բացարձակ արգելք դրվել չի կարող, ինչն արտացոլվեց նաև ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 31, 33 և 48-րդ հոդվածներում ամրագրված նորմերում՝ այդ ցուցակներին ծանոթանալու և դրանցից քաղվածքներ կատարելու վերաբերյալ։

Եվրախորհրդի Վենետիկի հանձնաժողովի «Ընտրական հարցերում բարենպաստ գործունեության կանոնագիրք, ցուցումներ և բացատրական գեկույց» 30.10.2002թ. (CDL-AD (2002) 23) փաստաթղթի 4-րդ կետի /գաղափարի ընտրական իրավունք /c/-րդ ենթակետում շեշտվում է, որ «Փաստացի քվեարկած անձանց ցուցակը չպետք է հրապարակվի», իսկ Բացատրական գեկույցի 54-րդ կետում պարզաբանվում է. «...քանի որ քվեարկության ջանասակցելը կարող է վկայել քաղաքական ընտրության մասին, ապա քվեարկած անձանց ցուցակը չպետք է հրապարակվի»։ Միաժամանակ քվեարկած անձանց ցուցակի հրապարակումն արգելելու պահանջի խախտումը գնահատվում է որպես քվեարկության գաղափարի սկզբունքի խախտում։ Ի դեպ, այդ փաստաթուղթը նախ ընդունվել է Եվրախորհրդի Ժողովրդավարական ընտրությունների խորհրդի կողմից (Ցուցումները՝ 03.07.2002թ., Բացատրական գեկույցը՝ 16.10.2002թ.), հետագայում հաստատվել է Եվրախորհրդի Խորհրդարանական վեհաժողովի 2003 թվականի հունվարի 30-ի 1320(2003) բանաձեռով և հավանության է արժանացել Եվրախորհրդի Նախարարների կոմիտեի 2004 թվականի մայիսի 13-ի 114-րդ նիստում ընդունված «Ընտրական հարցերում բարենպաստ գործունեության կանոնագրքի մասին» հռչակագրով՝ գնահատելով դրանում ամրագրված ցուցումները որպես եվրոպական ընտրական ժառանգության հիմնարար սկզբունքների արտացոլում։

ԵԱՏԿ Մարդու իրավունքների և ժողովրդավարական հաստատությունների գրասենյակը և Վենետիկի հանձնաժողովն այս հարցին անդրադարձել են նաև մի շարք այլ փաստաթղթերում։ Մասնավորապես, ՏՏ Ազգային ժողովի՝ ընտրական օրենսդրության բարեփոխումների աշխատանքային խմբի ներկայացրած առաջարկությունների վերաբերյալ CDL-EL(2010)003, 2010թ. փետրվարի 3-ի համարել դիտորդություններում կրկին անդրադառնալով ընտրական հարցերով կանոնագրքի Բացատրական գեկույցի նշված 54-րդ կետին՝ վերահաստատել է դրանում արտահայտված դիրքորոշումը։ 2010թ. դեկտեմբերի 22-ի CDL-AD(2010)043 գեկույցում հիմնավորվում է, որ ընտրողների ցուցակների նկատմամբ հանրային

հսկողության, դրանց հրապարակայնության ապահովման պահանջները վերաբերում են քվեարկությանը նախորդող ժամանակահատվածին: Նշվում է, որ ընտրացուցակները պետք է մատչելի լինեն ողջամիտ ժամանակահատվածում եւ վայրերում, որպեսզի ընտրողներին հնարավորություն փոքի սպուգելու իրենց վերաբերյալ անձնական փվյալները, իսկ ընտրական գործընթացի մասնակիցները կարողանան դրանք ուսումնասիրել եւ անհրաժեշտ հսկողություն իրականացնել: Ընտրողների գրանցման գործընթացի նկատմամբ մոնիտորինգի ԵԱՏԿ/ԺՄԻԳ CDL-EL(2009)015 փաստաթղթում նշվում է. «Ընտրողների գրանցման գործընթացի թափանցիկությունը հանրային վարահության ապահովման առանցքային միջոց է: Այս գործընթացի թափանցիկությունն ապահովում է ընտրողների ցուցակների մատչելիությունը մինչեւ ընտրությունը»: Նաբուկ կարեւորվում է նաեւ ընտրողների անհատական փվյալների պաշտպանության հանգամանքը:

6. Նշված մոտեցումներն իրավաչափ, ՏՏ սբանձնած միջազգային պարտավորություններին ու ՏՏ Սահմանադրությանը համահունչ համարելով հանդերձ, ՏՏ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դրանք չեն կարող դիտվել որպես ընտրական իրավունքների արդյունավետ պաշտպանության ու անմիջական ժողովրդավարության սահմանադրական սկզբունքի իրացման արգելք: Առավել եւս դա վերաբերում է ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանությանը, ինչի առնչությամբ մտահոգություն են արտահայտել սահմանադրական դատարանի մասնաճյուղի պարգամավորները: Արդարադատության իրականացումը դատարաններին պարտավորեցնում է դատական ընդդատության շրջանակներում քննության առարկա դարձնել ցանկացած փեղեկատվություն, ինչն ունի ապացուցողական նշանակություն իրավունքների պաշտպանության փեսանկյունից:

ՏՏ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սահմանադրաիրավական առումով «հրապարակման ենթակա չեն» կամ «չպետք է հրապարակվի» արտահայտություններին իրավակիրառական պրակտիկայում չի կարող այնպիսի փարածական մեկնաբանություն փրվել, ինչը կխոչընդոտի ազատ ընտրությունը կամ կարգելափակի ընտրողների ստորագրած ցուցակների ուսումնասիրության հնարավորությունը՝ ընտրական իրավունքի պաշտպանության համարեքստում, ինչպես նաեւ դրանց չհրապարակման սահմանափակումը որեւէ կերպ փարածվի նման փեղեկությունները դատարաններին փրամադրելու վրա: Տվյալ արտահայտությունները վերաբերում են

հրապարակային փրկագրությանը՝ քվեարկության գաղտնիության երաշխավորման եւ ՏՏ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածով նախատեսված սահմանափակումների համադրմամբ: Սակայն որեւէ սահմանափակում չի կարող խոչընդոտել ընտրական գործընթացի վերահսկմանն օրենքով սահմանված կարգով մասնակցող իրավասուբյեկտների գործունեությունը, ինչի արդյունավետ իրականացումով է մեծապես պայմանավորված հանրային վստահությունն ընտրական գործընթացի հանդեպ: Խնդիրն այն է, թե նրանք ինչպիսի իրավագիտակցությամբ ու արդյունավետությամբ են իրականացնում այդ առաքելությունը: Պրակտիկան վկայում է, որ հաճախ անվստահության պատճառը վերահսկողական գործառնայթի ոչ պարզաճ կարարումն է, ինչին կոնկրետ օրինակներով անդրադարձել է սահմանադրական դատարանն իր նախորդ որոշումներում:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ քվեարկության արդյունքների առնչությամբ վեճի շրջանակներում ստորագրված ընտրական ցուցակներին ծանոթանալը եւ համապատասխան քաղվածքներ կարարելն օրենքով նախատեսված սուբյեկտների, փվյալ դեպքում՝ դիտորդի, վստահված անձի, զանգվածային լրարվական միջոցի ներկայացուցչի ու դիմողի (համաձայն ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի, 33-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի, 48-րդ հոդվածի 14-րդ մասի) իրավունքն է: Իսկ ներկայացված փաստերի հիման վրա այդ ցուցակներում փեղ գրած խախտումներին իրավական գնահատական փալը համապատասխան ընտրական հանձնաժողովների ու դատարանի պարականությունն է: **Ներեւաբար, ընտրական իրավունքի պաշտպանության օրենքով նախատեսված գործընթացների շրջանակներում վերահսկողական համապատասխան իրավասությամբ օժտված իրավասուբյեկտների համար ընտրական իրավունքի պաշտպանությանը վերաբերող որեւէ փեղեկարվության մարչելիությունը չի կարող արգելափակվել՝ առավել եւս նման փեղեկարվությունը դատարաններին փրամադրելու առնչությամբ:** Այս սկզբունքային մոտեցումն է դրված վեճի առարկա նորմերի իրավակարգավորման հիմքում եւ, մասնավորապես, անհիմն է այն պնդումը, որ «Օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասով, 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով եւ 33-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված դրույթներով նախատեսված արգելքը բացարձակ է, եւ այն փարածվում է նաեւ նման փեղեկարվությունը դատարաններին փրամադրելու վրա»:

Խնդիրն ընտրություններում քվեարկության գաղտնիության սկզբունքի եւ ընտրական իրավունքի արդյունավետ պաշտպանության իրավաչափ հավասարակշռության ապահովումն է: Դա հնարավոր է ու անհրաժեշտ, երբ ընտրախախտումների հայտնաբերման եւ ուսումնասիրման շրջանակներում ցանկացած իրավաչափ գործողության կատարման ընթացքում օրենքով սահմանված կարգով վերահսկման գործընթացին մասնակից իրավասուբյեկտների համար մարզելի են արդեն իսկ ստորագրված ընտրացուցակները: Դա ենթադրում է ոչ միայն իրենց իրավասությունների պարզաճ իմացությամբ դրանց ծանոթանալն ու քաղվածքներ կատարելը, ինչպես նախատեսված է ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 31, 33 եւ 48-րդ հոդվածներով, այլեւ հնարավոր խախտումներ արձանագրելու դեպքում ընտրական իրավունքի պաշտպանության շրջանակներում քվեարկության արդյունքների հավաստիության վիճարկման հնարավորություն՝ ՏՏ ընտրական եւ վարչական դատարարության օրենսգրքերով սահմանված կարգով: Ուստի ընտրական հանձնաժողովների պարտականությունն է ընտրական գործընթացի վերահսկման օրենքով նախատեսված կարգով մասնակցող իրավասուբյեկտների համար ընտրական իրավունքների պաշտպանության շրջանակներում այդ ցուցակներին լիարժեք ծանոթանալու պայմաններ ստեղծելը: Դա հասկալես անհրաժեշտ է դատական քննությունը ՏՏ Սահմանադրության 18 եւ 19-րդ հոդվածների պահանջներին համապատասխան երաշխավորելու ու հնարավոր ընտրախախտումները վերացնելու համար: Իսկ ընտրական գործընթացի վերահսկմանը մասնակցող իրավասուբյեկտների շրջանակի եւ նրանց գործունեության կարգի սահմանումն օրենսդիր մարմնի իրավասության հարցն է:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՏՏ օրենքի 63, 64 եւ 68-րդ հոդվածների դրույթներով, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասի, 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի եւ 33-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի դրույթները համապատասխանում են Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրությանը՝ օրենսգրքում ամրագրված եւ սույն որոշման մեջ ներկայացված սահմանադրաիրավական այն բովանդակությամբ, ինչը, համաձայն «Սահմանադրական դատարանի

մասին» ՆՏ օրենքի 64-րդ հոդվածի 1-ին մասի 9.2-րդ կետի, համառոտ ձևով ենթադրում է, որ այդ դրույթները չեն կարող մեկնաբանվել որպես ընտրական իրավունքի սահմանափակում ու գործնականում արգելափակել ընտրախախտումների բացահայտման առնչությամբ ցանկացած իրավաչափ գործողության կատարման ընթացքում ընտրական գործընթացը սահմանված կարգով վերահսկող իրավասուբյեկտների համար ընտրողների ստորագրած ցուցակների մաքսիմալ թվով՝ որպես ընտրական իրավունքի պաշտպանության, այդ թվում՝ դատական կարգով, անհրաժեշտ երաշխիք:

2. Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՆՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

5 մայիսի 2012 թվականի
ՍԴՈ- 1027